

Большое внимание различию понятий “услуга” и “товар” уделил известный американский экономист Т. Хилл, он пишет “Услуга может быть определена как изменение состояния человека или предмета, принадлежащего любому участнику экономических отношений, которое достигается в результате сознательных действий другого участника данных отношений. При этом воздействие происходит на основе их предварительной добровольной договоренности” [12].

Анализируя определение, следует отметить, что Т. Хилл рассматривает услугу как результат деятельности одного участника экономического процесса над предметом, принадлежащим другому участнику этого процесса, то есть показывается важный признак услуги, отсутствие передачи права собственности на имущество. Так же в определении подчеркивается условия, на которых может быть возможно оказание услуги – предварительная добровольная договоренность.

Ф. Николейдс и Д. Найяр отмечают, что анализ функциональных особенностей услуг выявляет различие в моделях обращения товаров и услуг, что в очередной раз указывает на наличие разницы между понятиями “товар” и “услуга” [13].

Выводы. Обобщение трактовок сущности “услуги”, предлагаемых различными авторами позволяет определить ее как экономическую категорию следующим образом: услуга – подвид экономического блага, которое в результате деятельности приобретает форму специфического товара. Специфичность данного товара заключается в том, что он в большинстве случаев неосязаем, производится и потребляется одновременно и не дает права собственности на что-либо. Либо “услуга” – это вид экономической деятельности, выраженный в форме специфического товара, как правило, включающий одно или несколько действий, не имеющий физической формы, направленный на удовлетворение потребностей потребителя.

Предметом дальнейшего развития рассматриваемой тематики должно стать уточнение терминологии понятия “услуга”, оказываемой в различных отраслях экономики, с учетом их внутренней специфики.

Литература

1. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : Азъ, 1992. – 955 с.
2. Мир словарей. Экономический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа http://mirslouvrei.com/content_eco/usluga-55461.html
3. Мир словарей. Философский словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа http://mirslouvrei.com/content_fil/usluga-8189.html
4. Мир словарей. Социологический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа http://mirslouvrei.com/content_sovrenc/uslug-sfera-73685.html
5. Румянцев А. М. Экономическая Энциклопедия. Политическая экономия / А. М. Румянцев. – М. : Сов. энциклопедия, 1980. – 673 с.
6. Вечканов Г. С. Краткая экономическая энциклопедия / Г. С. Вечканов, Г. Р. Вечканова. – СПб. : Петрополис, 1998. – 509 с.
7. Диденко Н. И. Основы внешнеэкономической деятельности в Российской Федерации / Н. И. Диденко. – СПб. : Политехника, 1997. – 470 с.
8. Панкратьева Н. Система статистических показателей сферы услуг как сектора экономики / Н. Панкратьева // Вопросы статистики. – 1998. – № 4. – С. 16–21
9. Калачева И. В. Статистика услуг: концептуальные основы реформирования / И. В. Калачева // Статистика Украины. – 2001. – № 4. – С. 24–28.
10. Berry L. Services Marketing is Different / L. Berry // Business. – 1980. – № 30. – P. 24–29.
11. Gronroos C. Services management and marketing / C. Gronroos. – West Sussex, 2000. – P. 46.
12. Hill T. P. On Goods and Services / T. P. Hill // Review of income and Wealth. – 1977. – December. – Vol. 23. – P. 320.
13. Nayar P. The political economy of international trade in services / P. Nayar // Cambridge Of economics. – London, 1988. – Vol. 12. – P. 280.

УДК 338.242

Т. М. БЕРВЕНОВА
Донецкий национальный университет

РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО БАНКРУТСТВО В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Виявлено інструменти і шляхи покращення нормативного регулювання відносин у сфері відновлення платоспроможності суб'єктів господарювання.

The article shows the instruments and ways of improving the normative regulation of the relations in the sphere of reestablishing solvency of the economic entities.

Актуальність і постановка проблеми. Правову основу чинного законодавства про банкрутство складає закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” (1999 р. зі змінами і доповненнями). Він був створений для захисту боржника, але це не допомогло виходу економіки з кризи. Відомі вчені та практичні робітники – І.О. Бланк, І.В. Грабовська, Н.С. Карвацка, О.В. Коваленко, І. Кривов'язюк, А.А. Максютя, Б.М. Поляков, Л. Ситник, І. Степурина, О.Г. Тарасенко, О.О. Терещенко, Н.М. Тюріна, А.В. Череп, І.Ф. Череповська – відзначали недоліки чинного законодавства [2, 3]. Серед них можна виділити відсутність механізмів захисту кредиторів і боржника від можливих дій друг проти друга до прийняття господарським судом ухвали про визначення боржника банкрутом; за великі витрати на провадження справи про банкрутство; неврегульованість процедур відновлення платоспроможності та банкрутства щодо застосування позасудових процедур та досудової санації боржника; невизначеність строків на проведення процедур розпорядження майном боржника, санації, ліквідації; невизначеність інституту транскордонного банкрутства; низьке значення рейтингу “ведення бізнесу” за індикатором “закриття бізнесу” та ін. На виконання програми економічних реформ Президента України на 2010–2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” розроблено нову редакцію закону України про банкрутство з метою приведення інституту відновлення платоспроможності у відповідність до сучасних умов і на покращення регуляторного середовища України.

Мета статті – виявити інструменти й шляхи покращення нормативного регулювання відносин у сфері відновлення платоспроможності суб'єктів господарювання відповідно до нової редакції закону [1], який вступає в дію з 2013 р. і встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника або визнає його банкрутом і застосування ліквідаційної процедури з метою повного або часткового задоволення вимог кредиторів.

Основний матеріал дослідження. За даними Світового банку і Міжнародної фінансової корпорації, позиція України у рейтингу “ведення бізнесу” за індикатором “закриття бізнесу” є низькою порівняно з іншими країнами світу і за останні роки на краще не змінилась, а навпаки погіршується. Фактори, які негативно впливають на показник “закриття бізнесу”, – часові та фінансові витрати, пов'язані з процедурами банкрутства, низький показник індексу стягнення у вказаних процедурах.

За показником “закриття бізнесу” Україна у 2011 р. посіла 150-те місце серед 183 країни світу, бізнес-клімат яких досліджувався; у 2010 р. – 145-те місце серед 183 країн;

– середня тривалість процедури банкрутства у 2011 р. становить 2,9 роки; фінансові витрати на провадження справи про банкрутство – 42 % від вартості майна;

– індекс стягнення у процедурі банкрутства становить 7,9 центів на долар. Що суттєво гірше, порівняно із попереднім періодом, коли цей показник становив 9,1 цент на один долар.

Низький рейтинг України за показником “закриття бізнесу” свідчить про наявність в українському законодавстві, яке регулює правові аспекти процедури банкрутства суб'єктів господарської діяльності, певних перешкод, а також про відсутність в останні роки прогресивних реформ у цій сфері державного регулювання. Суттєве погіршення показників України за останній рік свідчить про необхідність здійснення кардинальних та швидких реформ у цій сфері.

Україна має низький рейтинг за показником “закриття бізнесу” і порівняно з іншими країнами регіону (Східна Європа та Центральна Азія) – 26 позиція із 27, випереджаючи у 2010 р. лише Албанію.

Тривалість процедури банкрутства у Казахстані становить 1,5 роки;

– фінансові витрати на провадження справи про банкрутство у Казахстані та Киргизстані – 15 % від вартості майна, у Молдові – 9 %, в Польщі – 20 %;

– індекс стягнення у процедурі банкрутства у Білорусі становить 28,0 центів на 1 долар, Казахстані – 43,3 центів, Польщі – 31,3 центів.

Тривалість процедури банкрутства в Україні зумовлена тим, що встановлені строки для проведення процедур банкрутства не дотримуються; діють численні мораторії. Процедури банкрутства є вкрай неефективними, рівень підготовки арбітражних керуючих – незадовільним.

Встановлюючи загальні строки для проведення судових процедур, законом не передбачено конкретних строків для реалізації окремих прав та обов'язків учасників процесу, реалізація яких здорожує та затягує процес на практиці до п'яти років.

З метою вдосконалення процедур банкрутства, зменшення тривалості процедур, покращення показників за індексом стягнення, скорочення витрат на провадження справи про банкрутство нова редакція Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” передбачає наведені нижче зміни у регулюванні процедур відновлення платоспроможності та банкрутства.

Заходи щодо запобігання банкрутству боржника, застосування позасудових процедур та досудової санації боржника. Проектом розширено можливості для ранньої діагностики загрози настання неплатоспроможності боржника, ефективного застосування заходів щодо запобігання банкрутству боржника, а також заходів із проведення позасудових заходів відновлення платоспроможності боржника. Визначено загальний порядок проведення процедури досудової санації.

Перенесення введення мораторію у справі про банкрутство з моменту надходження заяви про порушення провадження у справі на проведення підготовчого засідання. З метою запобігання спричиненню шкоди особі, стосовно якої подано заяву про порушення провадження у справі про банкрутство, коли зазначені в заяві обставини перевіркою не підтвердилися, а також кредиторам, які потерпають від безпідставно введеного

мораторію, передбачається відтермінувати введення мораторію з моменту прийняття заяви про порушення провадження у справі на підготовче засідання, в якому судом приймається рішення про порушення провадження у справі про банкрутство.

Удосконалення процедури виявлення кредиторів – пропонується покласти на суд обов'язок самостійно оприлюднювати інформацію про порушення справи про банкрутство на офіційному веб-порталі Вищого господарського суду України (офіційне оприлюднення).

Оскільки метою оприлюднення інформації про порушення провадження у справі про банкрутство є інформування про це якомога більшого кола осіб, в т.ч. іноземних інвесторів, досягнення мети здійснюється через оприлюднення такої інформації із застосуванням сучасних технологій, а саме: через мережу Інтернет.

Забезпечення прав конкурсних кредиторів, які пропустили встановлений для звернення з вимогами строк шляхом скасування дискримінаційного порядку, за яким конкурсні кредитори, які пропустили встановлений для звернення з вимогами строк, втрачали право на отримання боргу. Натомість пропонується надати таким кредиторам можливість звернення із майновими вимогами в межах усього банкрутства із задоволенням таких вимог в останню чергу, а вже по закінченні процедури банкрутства вважати усі вимоги погашеними.

Встановлення порядку задоволення вимог поточних кредиторів в рамках провадження у справі про банкрутство. В зв'язку з тим, що реалізація запропонованих змін унеможливить отримання задоволення будь-яких майнових вимог кредитора поза провадженням у справі про банкрутство, передбачається встановити порядок задоволення вимог поточних кредиторів в межах зазначеного провадження.

Розгляд усіх майнових спорів в процедурі банкрутства. Суд, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, розглядає усі майнові спори за участю боржника.

Розпорядження майном. Існуюча практика свідчить про довільне тлумачення цієї норми, безпідставне продовження строків розпорядження майном боржника необмежену кількість разів, а відтак процедура розпорядження майном боржника може тривати протягом декількох років.

Законопроект чітко визначає строк на проведення процедури розпорядження майном боржника в 100 календарних днів.

План санації – передбачено можливість переходу з процедури розпорядження майном в санацію лише за наявності плану санації боржника. В разі відсутності плану санації вводиться процедура ліквідації банкрута.

Погодження плану санації та мирової угоди забезпеченими кредиторами. Передбачено запровадити механізм погодження плану санації та мирової угоди забезпеченими кредиторами. Відповідно до цього механізму план санації (мирова угода) протягом семи днів від дня прийняття комітетом кредиторів рішення про його (її) схвалення погоджується забезпеченими кредиторами. Для затвердження плану санації (мирової угоди) потрібна згода всіх забезпечених кредиторів. Якщо будь-хто із забезпечених кредиторів заперечує проти плану санації (мирової угоди), інші забезпечені кредитори можуть прийняти одне з наступних рішень: 1) про виділення забезпечених речей із майна боржника, їх продаж на аукціоні, в порядку встановленому цим Законом, та задоволення вимог такого кредитора за рахунок отриманих від продажу коштів; 2) про викуп боргу, відповідно до відомостей реєстру вимог кредиторів.

Строк процедури санації не може перевищувати строк, передбачений планом санації. Пропонується законодавчо визначити максимально можливий строк санації у 18 місяців. У випадку невиконання плану санації вводиться процедура ліквідації

Ліквідація. Встановлено максимальний строк процедури ліквідації у 12 місяців, який може бути продовжено один раз на строк до шести місяців.

Продаж майна виключно через аукціон. Пропонується все майно боржника продавати виключно на аукціоні. Оголошення оприлюднювати через Веб-сайт уповноваженого державного органу з питань банкрутства. Додаткового передбачається запровадити проведення аукціону в електронній формі (електронні торги), а також відмовитися від необхідності проводити коштовну, обтяжливу, тривалу за часом та зайву оцінку майна. Таке вирішення проблеми дозволяє продати майно боржника на конкурентних умовах за найвищою ціною, не дозволяє жодному з учасників процедури банкрутства зазіхати на майно боржника (кредитору, інвестору), мінімізує витрати на проведення процедури продажу майна.

Вдосконалено механізм визнання угод боржника недійсними, перш за все, з метою повернення незаконно відчуженого майна боржника, для його подальшого продажу під час провадження у справі про банкрутство.

Заміщення активів. Застосування інституту заміщення активів дозволить зберегти функціонуючі підприємства, рятуючи їх від знищення шляхом продажу його майна частками, забезпечити продаж "працюючого бізнесу".

При заміщенні активів майно боржника передається створеному боржником господарському товариству, а акції (частки) у статутному (складеному) капіталі товариства включаються до складу майна боржника. При продажу майна боржника, відповідно, продаються не розрізнені майнові активи, а відповідні корпоративні права.

Збільшення статутного фонду. Надає можливість акціонерам неплатоспроможного товариства чи іншим особам збільшити розмір статутного фонду, розрахуватися коштами, які отримано від додаткової емісії акцій, із боргами товариства, зберегти існуючий бізнес.

Визначення особливостей банкрутства підприємств державного сектору, комунальних, особливо небезпечних в окремій статті. Скасування мораторію на застосування примусової реалізації майна у ліквідаційній процедурі. Скасування мораторію на застосування примусової реалізації майна державних підприємств та

господарських товариств, у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25 %, дозволить суттєво покращити показники за індексом стягнення (співвідношення фактичного боргу та стягнутої суми).

Узгодження процедур виконавчого провадження та банкрутства. Гармонізації виконавчого провадження та провадження у справі про банкрутство можна досягти шляхом встановлення заборони на існування виконавчого провадження одночасно із процедурою банкрутства. У випадку, коли розпочато процедуру банкрутства, усі відкриті стосовно боржника виконавчі провадження мають закінчуватися, а виконавчі документи надсилаються до господарського суду для подальшого стягнення в межах процедури банкрутства.

Унеможливлення ухилення від примусового виконання рішення суду за допомогою застосування процедури ліквідації. Неузгодженість існуючого регулювання зазначеної процедури із законодавством про виконавче провадження та банкрутство дозволяє боржникам уникати виконання зобов'язань. З метою уникнення виконання судового рішення, боржники застосовують процедуру добровільної ліквідації. Відповідно до вимог Закону України "Про виконавче провадження" у випадку ліквідації боржника – юридичної особи виконавчий документ передається до ліквідаційної комісії для вирішення питання про подальший порядок виконання рішення. Отримавши виконавчі документи, утворена боржником, що ліквідується, ліквідаційна комісія фактично припиняє своє функціонування, подальша процедура ліквідації не здійснюється, судові рішення не виконуються. Для недопущення зловживань з боку боржника процедурою добровільної ліквідації в законопроекті пропонується зазначене положення закону "Про виконавче провадження" виключити, натомість доповнити положення ст. 36 закону "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", якою визначено порядок проведення державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті її ліквідації, заборону здійснювати ліквідацію боржника – юридичної особи за наявності стосовно неї відкритого виконавчого провадження.

Транскордонне банкрутство. Важливість запровадження цього інституту пов'язана з розширенням економічних зв'язків та можливістю ведення підприємницької та іншої діяльності як іноземців в Україні, так і українських підприємців за межами країни, що потребує окремого правового регулювання.

Прийняття таких змін є важливим та своєчасним, з огляду на посилення процесу адаптації українського законодавства до законодавства ЄС, а також сприятиме вирішенню таких проблем, як:

- кредитори, які є суб'єктами права іноземної держави, можуть позбавлятися правових способів захисту своїх інтересів (наприклад, права брати участь у судовому провадженні зі справи про неспроможність);
- майно боржника, що знаходиться на території іншої держави, може не увійти у конкурсну масу;
- обмеження повноважень осіб, призначених у справі (аналог вітчизняних арбітражних керуючих).

Зміна статусу арбітражного керуючого. Проектом передбачається врегулювати питання визначення статусу арбітражного керуючого, підвищення контролю за діяльністю арбітражних керуючих, а відтак підвищення рівня кваліфікації та якості послуг.

Пропонується скасувати ліцензування арбітражних керуючих. Очікуваний ефект: усунення хибного уявлення про арбітражного керуючого як про підприємця; підвищення авторитету професії та якості надання послуг.

Запровадження допуску до професії через систему незалежного автоматизованого тестування, що забезпечить допуск до професії підготовлених на належному рівні фахівців; виключить можливість зловживань з боку осіб, які здійснюють допуск до професії.

Запровадження спільного контролю державним органом з питань банкрутства та представників професії за діяльністю арбітражних керуючих. Очікуваний ефект: виключення можливості зловживань з боку чиновників; забезпечення надання послуг арбітражних керуючих на належному рівні; розвантаження діяльності уповноваженого державного органу з питань банкрутства; зменшення бюджетних витрат.

Запровадження страхування професійної відповідальності арбітражних керуючих та утворення спеціального компенсаційного фонду (здійснюється за рахунок арбітражних керуючих). Очікуваний ефект: забезпечення компенсації за шкоду, яку заподіяв арбітражний керуючий внаслідок його професійної діяльності; підвищення авторитету професії та довіри до арбітражних керуючих з боку суспільства; підвищення дисциплінарної відповідальності арбітражних керуючих.

Запровадження автоматизованого розподілу справ між арбітражними керуючими. Пропонується здійснювати призначення арбітражного керуючого для участі в конкретній справі за допомогою автоматизованої системи. При визначенні кандидатури арбітражного керуючого забезпечується врахування ступеня завантаженості кожного арбітражного керуючого. Це виключає можливості зловживань з боку чиновників; забезпечує рівномірність розподілу справ між арбітражними керуючими; забезпечує надання послуг арбітражних керуючих на належному рівні.

Висновки. Запровадження вказаних змін буде сприяти уніфікації законодавства про банкрутство в Україні до норм європейських стандартів за умов відповідних змін у державній політиці, забезпечить вжиття своєчасних і більш ефективних заходів щодо відновлення платоспроможності підприємств і дозволить покращити загальну соціально-економічну ситуацію у країні в цілому.

Література

1. Про внесення змін до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визначення його банкрутом": закон України від 22.12.2011, № 4212-VI.

2. Ситник Л. С. Напрями вдосконалення механізму банкрутства підприємств в Україні / Л. С. Ситник, Т. М. Бервенова, І. Ф. Череповська // Вісник ХНУ. – 2010. – № 4, Т. 3(157). – С. 34–38.

3. Тюріна Н. М. Антикризове управління: навч. посібник / Н. М. Тюріна, Н. С, Кравцова, І. В Грабовська. – К. : ЦУЛ, 2012. – С. 56–62.

УДК 65.012.412:658

Г. В. ЖОСАН

Херсонський національний технічний університет

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто принципи сучасного розуміння соціальної відповідальності підприємства, досліджено, проаналізовано та удосконалено перелік основних переваг та недоліків впровадження соціальної відповідальності підприємства.

The principles of the modern understanding of social responsibility of enterprise are considered, the list of basic advantages and lacks of introduction of social responsibility of enterprise are explored, are analyzed and are improved.

Постановка проблеми. У сучасному світі все більший вплив на репутацію та імідж підприємства здійснює його соціальна позиція. Сьогодні, оцінюючи діяльність підприємства, суспільство розглядає не тільки виробничі та фінансові показники, але й те, як воно піклується про власних робітників, наскільки його діяльність відповідає інтересам інших учасників ринку, мешканців територій, на яких розміщено це підприємство, а також суспільству в цілому. Але соціальна відповідальність підприємства має свої переваги та недоліки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Істотний внесок у розуміння соціальної відповідальності зробили такі вчені, як Т.О. Андреева, Т.Е. Ареф'єва, С.М. Богданов, Ю.Е. Волков, Г.П. Клімов, С.И. Ковальов, М.Д. Култаєва, О.В. Ларін, В.О. Лозовий, В.Г. Мордкович, А.В. Мьякін, Л.В. Сохань, В.Ф. Сухіна, В.Г. Рибалка, О.К. Уледов, Б.С. Яковлев та ін. Проте, зважаючи на різноманітність підходів до розуміння поняття “соціальна відповідальність підприємства”, серед науковців немає єдиної думки і щодо переліку основних переваг та недоліків її впровадження.

Постановка завдання. Основним завданням статті є виокремлення переваг та недоліків впровадження соціальної відповідальності підприємства відповідно до сучасних економічних реалій.

Виклад основного матеріалу. В основі механізму формування соціальної зрілості суб'єктів господарювання знаходиться рівень сформованості їх соціальної відповідальності. Саме її розвиток виступає показником, існування якого дозволяє забезпечити не тільки економічну ефективність організації, але і її соціальний розвиток [1].

Соціальна відповідальність представляє собою реалізацію не тільки своїх економічних інтересів і цілей, але й урахування соціальних наслідків впливу ділової активності на власний персонал, споживачів і організації, разом з якими здійснюється та або інша діяльність, а також на інтереси територіальної громади де розташовано підприємство (установа, організація).

На початку ХХ ст. деякі лідери ділового світу пропонували бізнес співтовариству використовувати свою силу і вплив для більш ширших соціальних цілей, а не тільки для отримання найбільшого розміру прибутку. В результаті в основі сучасного розуміння соціальної відповідальності підприємства лежить ідея розширеної ролі бізнесу в суспільстві, яка представлена двома принципами:

1) принцип добродійності – бізнес повинен надавати добровільні допомоги соціально незахищеним верствам населення. Сьогодні для багатьох фірм поняття соціальної відповідальності означає саме таку участь у житті суспільства, як виділення коштів на благодійність;

2) принцип довіреної особи – бізнес, діючий як провідник волі суспільства, повинен брати до уваги інтереси всіх тих, на кого впливають рішення і політика підприємства. Важливо усвідомлювати взаємозалежність бізнесу і суспільства, баланс інтересів і потреб численних різноманітних суспільних груп. З цієї точки зору, менеджери підприємств повинні замислюватись над тим, як діяльність компанії відобразиться на суспільстві в цілому, і ухвалювати ті рішення, в яких зацікавлені не тільки акціонери, але й інші суспільні групи [2].

Таблиця 1

Переваги та недоліки впровадження соціальної відповідальності підприємства

№ з/п	Впровадження соціальної відповідальності підприємства	
	1 Переваги	2 Недоліки
1	Суспільні очікування. Суспільна думка про підприємства, що виконують соціальні цілі на рівні з економічними значно зростає	Порушення максимізації прибутку. В цьому суть класичної точки зору. Підприємство є найбільш соціально відповідальним, коли воно дотримується строго своїх економічних інтересів і залишає інші види діяльності з іншими установами